

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 24. junija 1885.

Obsseg: O menjalni setvi. — O vplivu drevesne podlage (divjaka) na žlahtno drevo. — O njivah, po katerih je toča pobila. — Vprašanja in odgovori. — Za Narodni Dom! — Kako sodi glasilo „českega kluba“ o osnovi državno-zborske večine. — Po volitvah za državni zbor. (Konec.) — Slovnstvo — Kako se je „bore“-krajcarju po svetu godilo. (Konec.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**O menjalni setvi.**

Različne rastline potrebujejo različno hrano; ta ima raje to redilno snov, druga zopet drugo. Ako pridejo na enem prostoru skupaj rastline, katere rabijo redilne snovi v enakem razmerju in ob enem in istem času, potem gotovo slabeje uspevajo, kakor rastline, ki so si v tem različne.

Ako je miza pogrnjena za gotovo število ljudi, kateri imajo vsi enak okus, segajo ti ljudje vsi po eni jedi, druge jedi pa, ki jim ne dopadejo, pa pusté. V tem slučaju se gotovo ne bodo najedli tako do sitega, kot če bi imeli vsak različen okus, in če bi vsa jedila povžili.

Pšenična rastlina ne more imeti nadležnejšega sosa, kakor je pšenična rastlina sama in krompir ravno kakor je krompir sam.

V tem je ravno prednost mešane setve, ker na enem in istem prostoru različne rastline rastejo. Mešana setev dá vedno boljše žetev, kakor pa če bi tisto seme na tisti njivi vsako seme za-se vsejali. Gotovo bi bilo najboljšé, kar vse rastline pomešano vsejati, če bi ne zahtevala skoraj vsaka rastlina drugačega obdelovanja ter da bi vse rastline ob enem in tistem času dozorele in da bi se po žetvi dalo lahko ena od druge ločiti.

Ni pa le dobro, če različnih rastlin seme pomešano vsejemo, ampak koristno je tudi, če se na njivi različne rastline ena za drugo vrsté. Tako vrstenje imenujemo menjalno setev.

Pravilo menjalne setve je, nikdar naj ne sledi enaka rastlina za enako, podobna za podobno. Pri tem naj gospodar pazi, da se rastline tako menjujejo, da za rastlino s plitvimi koreninami pride rastlina z globokimi koreninami in narobe. Na ta način ne izkoristijo se le redilne snovi zemlje, ampak ona se izrabi tudi v vseh njenih plastih, kolikor le daleč zamorejo seči kmetijske rastline.

Ker se v spremembo tudi vzame rastlina, katero je treba okopavati, se pri tem zemlja zrahlja in opleve, ter se to učini, kar se drugače dá doseči le s praho. Praha postane pri tacem ravnanji več ali manj nepotrebna.

Druga korist menjalne setve je, boljša poraba gnoja; nahajajo se zemlje, na katerih, če so dobro gnojene, žito polega. Temu se dá ogniti, če se na sveži gnoj ne seje takoj žito, ampak kaka druga rastlina, katera naredi veliko listja, sveži gnoj dobro izkoristi ter ne more polegati. Iz tega vzroka se na pr. dene na sveži gnoj krompir, pesa itd. in po tem še le žito. Na ta način odzamejo se zemlji one snovi, ki vplivajo na razvoj listja, in rastlina, ki pride druga na sveži gnoj, dobí redilne snovi, ki se posebno prilagajo razvoju zrna.

Različne rastline jemlje svojo hrano iz različnih globočin in pustijo potem na pr. detelja, rastlinam, ki za njimi pridejo in ki imajo bolj plitvo svoje korenine redilne snovi, ki jih same niso mogle povžiti.

Menjalna setev pa ni zato in se jo tudi zato ne priporoča, da bi se gnoj prihranil, ampak ravno nasprotno, zato da je mogoče napraviti več gnoja. V ta namen vrstí se v kolobar krmske rastline.

Res je treba porabiti pridelane krmske rastline za krmenje svoje živine, kajti prodaja krme iz svojega gospodarstva pomeni toliko kot prodaja gnoja. Prodaja krme se mora vedno zavreči.

Žalibog, da se pri nas veliko, veliko krme proda. Kam bode naše gospodarje to privedlo? V roki tacega posestnika je menjalna setev edino le sredstvo, hitreje izsesati zemljo, in to ne samo v zgornjih plastéh, ampak tudi v globočini. Kakošne pa so te rastline, ki se jih vzame za menjalno setev? Skoraj skoz in skoz take, ki poženejo globoko svoje korenine. Kdor toraj vedno le jemlje in nič ne dá, temu slednjič tudi menjalna setev ne koristi več, ker namesto da izsesa kakor poprej le zgornjo plast, izsesá pri menjalni setvi tudi še spodnjo plast.

Ali je spodnja plast neusahljiv vir? Poprašujmo pri kmetovalcih, ali jim vspeva detelja, grah, repa, pesa, lan in druge enake rastline z globoko rastečimi rastlinami še vedno tako dobro kot pred leti? Odgovor bode največkrat nepovoljen.

To je naraven nasledek. Kjer se več odzame, kakor dodá, tam se mora enkrat poznati primanjkljeje. V globočino ne more tako lahko pristopiti zrak; tam se razkroj redilnih snovi počasneje godi, in kar se tam odzame, se tudi lože nadomesti.

Ne sme se misliti, da se z gnojem dajo tudi redilne snovi spodnji plasti. Živalski gnoj kakor umetni

gnoj obdrži zgornja plast, tako da ga spodnja plast le malo ali pa nič ne dobi.

Kaj pa potem, če je enkrat spodnja plast izsesana? S čem hočemo potem menjavati in od kod zgornji plasti dokladati, če spodnja plast nič več ne dá, ker nima nič redilnih snovi več v sebi?

Ni več redka prikazen ta, da na njivi detelja prav dobro skalí, do zime precej doraste in tudi dobro zimo prenaša; spomladi prične se pa detelja zgubljevati in slednjič skoraj popolno izgine. Od kod to? Od glada! Kolikor časa je detelja rastle v gorenji plasti, toliko časa se je držala in je dobro rastle; kakor hitro je pa prišla v spodnjo plast, njeno pravo domačijo, je bilo pa konec rašče. Z drugimi besedami: Detelja ni našla, česar potrebuje, in morala je poginiti.

Kolikor večja ali manjša je zaloga redilnih snovi v njivah, toliko pozneje ali poprej opešale bodo sčasom dotične njive.

Naši kmetovalci naj toraj premislijo, da se ne menjavajo za to rastline, da se od zemlje več dobi, ampak za to, da se bolj gotovo pridela. Zadnje je pa mogoče le doseči, če se odvzeto zopet primerno nadomesti.

H koncu imamo še marsikaj pridjati. Dohodki dadó se v mnogih krajih še izdatno povečati, če se redilne snovi v zemlji pretvorijo z obdelovanjem in gnojenjem v razstopljivo, to je, v obliko, ki jih stori užitne. Nadalje je, na pr. znano, da v krajih, koder se sladkorna pesa močno prideluje, vendar noče ta nič več dobro obroditi, akoravno ni v zemlji pomanjkanja redilnih snovi. Vzrok temu je pa zaradi rednega globokega oranja preveliko zrahljanje zemlje, pomnoženje mrčesov, ki na pesi živijo itd. Enaki vzroki vplivajo tudi na deteljo. Pomnoževanje s prostim očesom nevidljivih rastlininih sovražnikov in prepočasno pretvorenje redilnih snovi, čeravno se jih dosto nahaja, so dostikrat vzroki, da kaka rastlina ne vspeva. Primerno gnojenje, redkejšje zopetno sejanje take, slabo rasteče rastline, odpravi take nedostatke.

Prav je, da menjalna setev sama za-se ne stori kmetovalca bogatega; pri pravi vporabi tega kolobarjenja in na pravem mestu, kar vse mora pokazati račun in opazovanje, je pa menjalna setev edino sredstvo, povzdigniti kako gospodarstvo brez pomoči od zunaj. Glavna zapoved gospodarjenja tirja, v gospodarstvo vloženo glavnicó, kar le hitro mogoče prebrati. To je pa mogoče brez vnanje moči, to je, brez kupovanja krme ali gnoja edino le mogoče z razumno menjalno setvijo. Ako hočemo imeti dobre žetve, povečane dohodke, potem moramo iti v globočino naših njiv ter moramo zemlji več nazaj dati, kakor smo ji dosedaj dajali. Razumen kmetovalec ukrenil bode še o pravem času na boljšo pot, in prav bode imel, kajti skušnja nas uči, da v kmetijstvu ni kmalu kaj težje doseči, kot izsesano zemljo zopet rodovitno storiti.

O vplivu drevesne podlage (divjaka) na žlahtno drevo.

Spisal Jäger.

Akoravno se je uže veliko pisalo o razmerji med podlago in požlahtnenim drevesom, vendar se nahaja v tej zadevi med sadjerejci še veliko napačnih nazorov. Veliko sadjerejcev, na pr. še vedno misli, da ima podlagini sok vpliv na dobroto sadú. Ako bi temu res tako bilo, potem bi morala biti jabelka in hruške, ki so cepljene na lesnike, tudi grenkega okusa, kakor je podlagini sad; nadalje bi morale biti hruške grenke,

ki so rastle na drevesu, koje je cepljeno na kutno, kajti kutna je tudi grenka; na divjo češpljo požlahtnena marelica morala bi biti po tem takem kislo-zagatnega okusa.

Podlaga (divjak) in žlahtni les sta sicer zvezana, pa v njih notranjih lastnostih vendar vedno dva različna dela. Kako je to mogoče pri tako tesni zvezi, tega dosedaj še veda ni mogla razložiti. Mi se toraj ravnamo le po dogodjajih. Nekoliko zamore služiti v dokaz ta okoliščina, da podlaga z mehkim lesom, to je, obstoječa iz rahle lesne vlaknine postane po cepljenji močnejša kot žlahtno deblo; ako je podlaga tanko vlaknasta in trdega lesa, pa podlaga zaostane v rašči na debelost proti žlahtnemu deblu. Vse to se pa tudi zamore zgoditi, če je žlahtno deblo bolj mehkega ali pa trdega lesa.

Mesto, koder je bilo drevo požlahtneno, ostane vzlic skupnemu redilnemu soku vendar vedno mejna črta. Ako kedo nad tem dvomi, posluži naj se dokaza z rudečo buko. Najmlajši les rudeče buke je namreč po odpadu listja v jeseni noter do časa, ko zopet drevo prične poganjati, vedno rudeč, med tem, ko je les navadne buke zelenkasto rumen. Vzamemo li rudečo buko, ki je bila požlahtnena na navadno buko, ter preiščemo mesto požlahtnitve, najdemo, da rudeči les natanko tam jenja, koder se prične podlaga.

Vpliv divjaka je ves drug kot ga je možno razložiti iz kemijskih dogodkov v soku. Ako je sad špalirnega drevja večji in lepši, izvira iz tega, da je drevó v boljši zemlji in da je pravilno itd. Ako bi bilo mogoče z velikimi drevesci ravno tako ravnati, doseglo bi se ravno tako sadje.

Divjak vpliva tudi še na drug način. Ako ima slabo raščo zaradi pomanjkanja globoke segajočih močnih korenin, kakor na pr. kutna, ivančkovo jabelko, ostane se ve da drevo manjše in prične prej roditi. Na češpljevih podlagah požlahtnena marelice ne zmrznejo tako hitro kakor na mandeljnih, ker podlaga ne zmrzne. Breskvina drevesa, ki so skoz in skoz žlahtnega lesa, toraj tudi korenine, zmrznejo prav hitro in treba je zaradi tega pozimi tudi deblo zavarovati.

Iz tega se dá kmalu razložiti vpliv podlage, ne da bi bilo treba kaj v poštev jemati vpliv soka.

„Pomologische Monatshefte.“

O njivah, po katerih je toča pobila.

Ako je toča potem šla, ko je žito uže odcvetelo, preišče naj se, ali je klasje k tlam pribito, ali pa le pripogneno leži ter je še v vedni zvezi s korenino. V zadnjem slučaju pusti naj se njiva kakor je, če tudi nobena štibla kvišku ne stoji, kajti kmalu se prične pretakanje soka vnovič, klasje se vzdigne in slednjič žito vendar dozori, čeravno ne obilo, a vendar toliko, da je škoda izdatno manjša.

Ako so pa štibla in klasje dol do tal razbite, naj se pa njiva preorje in hitro kaj družega vseje.

Če je bila detelja sejana med žito, je pa toliko manj čakati s košnjo poškodovanega žita, ker detelja potem še vedno dá dober pridelek. Ako je toča prav zgodaj pobila ter tudi mlade deteljne rastlinice poškodovala, dobro je nekoliko detelje podsejati.

Sočivne rastline ne poženejo več po košnji, nasprotno pa, če so le vrhovi poškodovani, poženejo iz rastline stranski poganjki. Ako so po toči toraj le vršički odbiti, pregleda naj se njiva čez kakih 6 do 8 dni ter prevdari po številu stranskih poganjkov, ali se izplača njivo tako pustiti, ali pa v drugič obdelati.